

پاسخگوئی در برابر مردم

(فاجعه انفجار قطار در ایستگاه خیام نیشابور)

صبح روز چهارشنبه ۱۳۸۲/۱۱/۲۹، دو روز قبل از تاریخ رای گیری برای انتخابات نمایندگان مجلس هفتم، انفجار وحشتناک و بی سابقه ای در ایستگاه راه آهن خیام در ۲۰ کیلومتری شهر نیشابور رخ داد که در آن حدوداً ۳۴۰ نفر کشته، ۴۶۰ نفر مجروح و جمعاً بیش از ۸۱۰ نفر از هموطنان کشته و زخمی گردیدند. دولت و رسانه های عمومی، به ویژه صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران که به شدت درگیر برنامه های تبلیغاتی گسترده و متمرکز انتخابات بودند، با پوشش دادن رسمی و حداقلی به واقعه مذکور، به دلیل نگرانی نسبت به آثار منفی فاجعه بر تبلیغات و انتخابات برنامه ریزی شده، به آرامی از کنار این ضایعه بزرگ ملی گذشتند و نیازی به پاسخگویی دقیق به مردم ندیدند. این در حالی است که در بسیاری از کشورهای دارای نظام مردم سالار، حوادثی به مراتب کوچکتر موجب عذرخواهی و استعفای مسئولان مربوط و محاکمه و مجازات مقصران می گردد.

نهضت آزادی ایران با اظهار تأسف و تسلیت و ابراز همدردی با خانواده های داغدار و مصیب زده و با هدف ریشه یابی این گونه حوادث و پیشگیری از آنها در آینده، ضمن اظهار نظر در این مورد، ذیلاً تذکرات و هشدارهای لازم را به مسئولان می دهد.

در ساعت ۴ صبح ۲۹ بهمن، ۵۱ واگن باری که محموله آنها مواد نفتی (۶ واگن)، گوگرد (۱۷ واگن)، کودشیمیایی (۷ واگن) و پنبه (۱۰ واگن) بوده، از ایستگاه ابومسلم، خارج از کنترل مسئولان، از ایستگاه فرار کرده، در اثر شیب خط، با سرعت شتابدار در جهت معکوس به سوی ایستگاه خیام نیشابور به راه می افتند. در ایستگاه خیام، به علت برخورد با واگن ها یا لوکوموتیو دیگر و یا به علت تمهیدات و اقدامات مسئولان راه آهن، واگن های فراری از خط خارج و در حالی که بعضی از آنها دچار آتش سوزی شده بودند، متوقف می گردند. مأموران آتش نشانی، پس از مدتی، موفق به خاموش کردن آتش می شوند، ولی در ساعت ۹/۳۰ در حالی که مردم منطقه و روستاهای نزدیک به محل وقوع سانحه برای اطلاع یافتن از چگونگی حادثه در ایستگاه جمع شده بودند، واگن ها به علت گرمای شدید ناشی از آتش سوزی و تولید گازهای قابل انفجار و اشتعال منفجر می شوند، انفجار مهیب واگن های حاوی مواد نفتی، گوگرد، کودشیمیایی و پنبه، جهنم وحشتناکی را در محل ایجاد می کند و موجب کشته و زخمی شدن بیش از ۸۰۰ نفر از اهالی محل و از جمله مسئولان راه آهن و فرماندار و از بین رفتن کلی پنج روستا (از جمله روستاهای دهنو و هاشم آباد) و صدمات و خسارات گسترده دیگر می شود.

بنابر اظهارات وزیر راه و ترابری، پس از تحقیقات و بررسی های لازم، و اخباری که از طریق رسانه های

عمومی انتشار یافت، بروز حادثه مذکور ناشی از سهل‌انگاری، بی‌نظمی و عدم رعایت قوانین و مقررات مربوط قلمداد شده است. اخبار و گزارش‌ها حاکی از آن است که اولاً، واگن‌های حاوی مواد نفتی و سایر محمولات، طبق مقررات نمی‌بایستی در بین راه متوقف می‌شده‌اند و راه‌آهن اجازه دپو کردن آنها را در بین راه نداشته است؛ ثانیاً، کفشک‌های فلزی که برای جلوگیری از حرکت خودبخودی (فرار) قطار در زیر چرخهای واگن‌ها (در جهت شیب خط آهن) گذاشته می‌شوند، در ایستگاه ابومسلم مورد استفاده قرار نگرفته بوده‌اند؛ ثالثاً ترمزهای "بادی" ۵۱ واگن از کار افتاده و عمل نکرده‌اند؛ و رابعاً "سوزن" خطی که واگن‌ها در آن بوده‌اند باز بوده است و در نتیجه، از ورود واگن‌های رها شده به خط اصلی راه‌آهن جلوگیری نکرده است. همه این سهل‌انگاری‌ها در شرایطی رخ داده است که محموله واگن‌ها شامل، حدوداً ۳۰۰۰ تن مواد قابل احتراق و انفجار بوده و به نقل از بعضی از خبرگزاری‌ها (از قول وزیر) معادل تقریباً ۱۸۰ تن تی‌ان‌تی بوده و در نتیجه، در حفظ و نگهداری و حمل آنها می‌بایستی مراقبت ویژه و بسیار بیشتری صورت می‌گرفت. سؤال مهمی که مطرح می‌گردد این است که چرا چنین سهل‌انگاری‌هایی رخ داده و می‌دهد؟

به نظر ما تأمین آزادی و مشارکت مردم در امور کشور و پاسخگو بودن مسئولان در برابر مردم موجب احساس تعلق خاطر و دلسوزی مردم، مسئولان و کارکنان دستگاهها و تقویت و تشدید انگیزه‌های لازم برای رعایت قوانین و مقررات و ضوابط و استانداردها شده و مانع سهل‌انگاری، شانه خالی کردن در برابر مسئولیت‌ها و صرفاً حفظ و رعایت ظواهر می‌گردد.

در صورتی که آزادی‌های اساسی و مشروع محدود گردد و نقد تصمیمات و عملکرد مسئولان و مقامات و امر به معروف و نهی از منکر از سوی مردم متوقف یا با مانع مواجه شود و در نتیجه، مقامات خود را در قبال مردم پاسخگو ندانند، پست‌ها و مقامات سیاسی و جناحی شده، باندبازی رایج می‌شود و نه تنها پیشرفت و توسعه راستین در جامعه صورت نمی‌گیرد، بلکه کیفیت عملکرد و خدمات دستگاهها به شدت کاهش یافته، رعایت و اجرای قوانین، مقررات و وظایف جدی تلقی نشده، فجاجع و ضایعاتی آشکار، همانند حادثه فوق، و یا جریان‌هایی پنهان، مانند فساد عمیق اداری، گسترش می‌یابد.

تنها از طریق تأمین و گسترش آزادی‌های اساسی، بویژه آزادی بیان و مطبوعات و پاسخگویی مسئولان و مقامات در برابر مردم است که رعایت قوانین، مقررات و استانداردها در جامعه نهادینه گردیده، به فرهنگ عمومی تبدیل می‌شود و کنترل‌های اداری و آمرانه غیرمؤثر جای خود را به مراقبت‌ها و کنترل‌های داخلی و مؤثر خواهد داد.

فاجعه راه‌آهن، سقوط مکرر هواپیماها و دهها حادثه و ضایعه دیگر را که از عدم رعایت قانون و مقررات ناشی می‌گردد باید محصول فرهنگ استبدادی غیرمردم‌سالارانه دانست که در آن، حفظ قدرت جایگاه و اولویت بسیار برتری از تأمین و ادای حقوق مردم و رعایت قانون دارد. در چنین فرهنگ و جامعه‌ای، قدرت‌مداری اقتدارگرایان و ناکارآمدی دولتمردان به بهای واپس‌ماندگی، آشفتگی و نابسامانی امور تمام می‌شود.

نهضت آزادی ایران بسط آزادی‌های اساسی و مشارکت مردم در امور عمومی و دخالت دادن کارشناسان مجرب و دلسوز را در امور تخصصی سازمانها و دستگاهها کشور، به ویژه در دورانی که پیچیدگی‌های فنی

و تکنولوژیک، نقش علم و دانش را در اداره امور بیش از پیش ضرور ساخته است، عوامل مهم و مؤثری در حسن اجرا و کیفیت خدمات و پیشگیری از مسامحه و سهل‌انگاری و حوادث و ضایعات فاجعه‌آمیز، مانند حادثه فرار و انفجار واگن‌ها و خسارات گسترده مادی و معنوی آن، می‌داند، و ضمن توصیه و تأکید در این باره، خود بر تحقق آنها صبر و پایداری خواهد ورزید.

نهضت آزادی ایران